

δείαν πᾶσαν ἐμελέτα καὶ μουσικὴν ποικίλην ἤσκει, θήρα δὲ αὐτῶ καὶ ἵππασία καὶ ὀπλομαχία συνήθη γυμνάσματα» (Ξενοφ. Ἐφ. Α', 1). Ἐν μεταγενεστέραις ἀττικαῖς ἐπιγραφαῖς μεταξύ τῶν ἄλλων γυμνασῶν ἀναφαίνεται καὶ ὀπλομάχος ὡς διδάσκαλος τῶν ἐφήβων ἐν τῇ ὀπλασκίᾳ (Böckh Σ. Ε. 266, 270. 3, 273, 279, 280). Ἐν δὲ Κορυσσίᾳ τῆς νήσου Κέω ἐγίνοντο καὶ ἀσκήσεις ὀπλων ὑπὸ τὴν ἐπιτήρησιν τοῦ γυμνασιάρχου καὶ ἐπιδείξεις τούτων ἐν τῶ ἀγῶνι· παρηγγέλλετο δὲ «ἐξάγειν εἰς μελέτην ἀκοντισμοῦ καὶ τοξικῆς καὶ καταπελταφροσίας τρίς τοῦ μηνὸς» (Böckh, Σ. Ε. 2360).

§ 22. Ἐν τοῖς προηγουμένοις εἶδομεν ὅτι καὶ ἡ ἵππασία συγκαταλέγεται μετὰ τῶν ἄλλων μαθημάτων καὶ ἀσκήσεων τῶν νέων. Καὶ παρ' Ὀμήρῳ ἤδη, ὅς παρέχει ἡμῖν τόσας λαμπρὰς εἰκόνας ἵππων καὶ ἔργων ἱππικῶν, ὡς τὸ πολυθρύλητον τοῦ γαῦρου καὶ κυδροῦ ἵππου· «ὡς δ' ὅτε τις στατὸς ἵππος, ἀκοστήσας ἐπὶ φάτνῃ, δεσμὸν ἀπορρήξας, θείῃ πεδίοιο κροαίνων, εἰωθῶς λούεσθαι ἐυῤῥεῖος ποταμοῖο, κυδιῶν· ὕψου δὲ κάρη ἔχει, ἀμφὶ δὲ χαιται ὤμοις ἀίσσονται· ὁ δ' ἀγλαίηφι πεποιθῶς ῥίμφα ἐ γούνα φέρει μετὰ τ' ἤθεα καὶ νομὸν ἵππων (Ἰλ. Ζ, 506 ἢ Ὀδ. Ο, 263) — καὶ παρ' Ὀμήρῳ ἤδη εὐρίσκονται ἔχνη καὶ παραδείγματα ἵππασίας, εἰ καὶ φαίνεται παρ' αὐτῶ ἐπικρατοῦσα ἡ χρῆσις τοῦ ἵππου ὡς προσεζευγμένου τῶ ἄρματι· διότι κεῖται καὶ ἐκτὸς πάσης ἀμφιβολίας, ὅτι οἱ ἄνθρωποι, ἀνέκαθεν συζήσαντες μετὰ τοῦ ἵππου (ἵπποκένταυροι) πρῶτῳ ἵππευσαν μᾶλλον ἢ ὠχήθησαν, καὶ ἀφ' οὗ ἐπληθύνθησαν οἱ ἄνθρωποι καὶ ἐπολλαπλασιάσθησαν αἱ ἀνάγκαι αὐτῶν, ἀναμφιδόλως μετεχειρίζοντο τὰ κτήνη ταῦτα μᾶλλον πρὸς ἵππασίαν καὶ ὡς φορτηγὰ πρὸς τὴν ἐπὶ τῶν νώτων αὐτῶν μεταφορὰν φορτίων, πρὶν ἢ ἐπινοήσωσι τὴν κατασκευὴν τροχῶν καὶ ὀχημάτων καὶ τὴν ὀλκὴν τούτων διὰ διαφόρων παρεζευγμένων κτηνῶν. Ὁ Πausanias λέγει ὅτι οἱ Ἕλληνες πρὸ τοῦ Τρωϊκοῦ ἤδη πολέμου ἐγίνωσκον τὸ ἵππευεῖν, ὁ δὲ Τίβουλος λέγει περὶ τοῦ Νέστορος, ὅτι εἰ καὶ ἦν ἤδη γέρον, ἀνεπήδα ἐτι ζωηρῶς ἐπὶ τοῦ ἵππου καὶ περιήλαυνεν. Ἀλλὰ πάντως, εἰ καὶ ἦν γνωστὸν καὶ κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους τὸ ἵππευεῖν καὶ

ἤσκαοντο ἐν αὐτῷ, οὐχ ἦττον μένει ἀναμφίβολον ὅτι ἐν ἐξαιρη-
 τικαῖς τισι μόνον περιπτώσεσιν ἀναφέρεται παρ' Ὀμήρῳ ἢ χρησίς
 τῆς ἵππασίας. Καὶ περὶ μὲν τοῦ ἐκ τοῦ ναυαγίου διασωζομένου
 Ὀδυσσεῶς λέγεται ὅτι « ἀμφ' ἐνὶ δούρατι βαῖνε, κέληθ' ὡς ἵππων
 ἐλαύνων » (Ὀδ. Ε, 371), σπουδαιότερον δὲ τὸ χωρίον, ἐνθα ὁ
 Διομήδης καὶ ὁ Ὀδυσσεὺς σκυλεύουσι τὸ ἄρμα τοῦ Ῥήνου μετὰ
 τῶν ἵππων αὐτοῦ (Ίλ. Κ, 498 κ. ε.): Ὁ Ὀδυσσεὺς λύει τοὺς
 ἵππους ἐκ τοῦ ἄρματος καὶ ἐξελαύνει αὐτοὺς ἐκτὸς τοῦ στρατο-
 πέδου, ὁ δὲ Διομήδης διατάζει, « ἦ ὄγε δίφρον ἐλών... βυμῖο
 ἐξερύοι, ἢ ἐκπέροι ὑψὸς ἀείρας, ἢ ἔτι τῶν πλεόνων Θρησκῶν ἀπὸ
 θυμὸν ἔλοιτο » καὶ ἐν ᾧ διανοεῖται τοῦτο, ἐπιφαίνεται αὐτῷ ἢ
 Ἄθηνᾶ καὶ προτρέπει αὐτὸν « νόστου μνηστῆσαι νῆας ἐπι γλαφυ-
 ράς »· τότε ἐπιβαίνει τάχως μετὰ τοῦ Ὀδυσσεῶς ἐπὶ τῶν ἵπ-
 πων ἄνευ περαιτέρω μνειᾶς τοῦ ἄρματος καὶ ὁ Ὀδυσσεὺς διώκει
 αὐτοὺς διὰ τοῦ τόξου; « ἐπεὶ οὐ μάστιγα φαεινὴν ποικίλου ἐκ δι-
 φροιο νοήσατο χερσὶν ἐλέσθαι », καὶ ἀμφότεροι ὑπερπήδωσι τά-
 φρον, ὅπερ ἐμελλεν εἶναι ἀδύνατον μετὰ τοῦ ἄρματος. Ὅτε δὲ
 ἐπανῆλθον εἰς τὸ στρατόπεδον, τοὺς μὲν ἵππους κατέδησαν ἐπὶ
 τῇ φάτνῃ, περὶ δὲ τοῦ ἄρματος, περὶ οὗ ἄλλως γίνεταί συνήθως
 μνειᾶ, πάλιν οὐδεὶς γίνεταί περαιτέρω λόγος· ὅθεν ἐξάγεται ἀσφα-
 λῶς, ὅτι, καταλιπόντες ἀμφότεροι τὸ ἄρμα, ἀφίππευσαν δρό-
 μαίως ἐπὶ τῶν σκυλευθέντων ἵππων εἰς τὸ στρατόπεδον. Οὐχὶ
 δὲ μόνον ἀπλῆ γνώσις τῆς ἵππασίας, ἀλλὰ καὶ προαγωγή αὐτῆς
 εἰς τέχνην καὶ τελειοποίησίν τις ἐξάγεται ἀλλάχόθεν (Ίλ. Ο,
 679), ἐνθα γίνεταί λόγος περὶ ἀνδρός, ὃς προελαύνει ἐπὶ τεσσά-
 ρων συνελαυνομένων ἵππων καὶ ἀσφαλῶς πήδων διαμειβέται ἄλ-
 λοτε ἐπ' ἄλλον ἵππον (κελητίζειν, κελητιστής, voltiġour)· « ὡς
 δ' ὅτ' ἀνὴρ ἵπποισι κελητίζειν εὖ εἰδώς, ὃς τ' ἐπεὶ ἐκ πολέων πί-
 συρας συναγείρεται ἵππους, σεύας ἐκ πεδίοιο μέγα πρότι ἀστὺ
 δίηται λαοφόρον καθ' ὁδόν· πολέες τέ ε' οἴησαντο ἀνέρες ἠδὲ γυ-
 ναῖκες· ὁ δ' ἔμπεδον ἀσφαλὲς αἰεὶ θρώσκων ἄλλοτ' ἐπ' ἄλλον ἀμει-
 βεται οἱ δὲ πέτονται ».

§ 23. Ἄλλὰ καὶ μετὰ γενεστότερος ἢ ἵππασία ἤσκειτο κατ'
 ἀρχὰς ὡς ἀπλῆ καὶ ἐμπειρικὴ ἀσκήσις, καὶ περὶ τοῦ ἐπικρά-

τοῦντος τούτου ἔθους μαρτυρεῖ καί ἡ ἐπί τινος ἀγγείου εἰκὼν, ἔνθα παρίσταται παιδίον, μανθάνον τὴν ἵππασίαν, ἀναρρίχῶμενον μόλις ἐπὶ τῆς ῥάχεως τοῦ ἵππου, ἐπιτηροῦντος δεξιόθεν καὶ ἐπιβοηθοῦντος τῇ χειρὶ τοῦ διδασκάλου, κρατοῦντος ῥάβδον ἐν τῇ ἀριστερᾷ. Ἄλλὰ καὶ ἐνταῦθα αὕτη ἡ παιδικὴ ἀσκησις προεβίβασθη κατὰ μικρὸν εἰς ἀκριβῆ καὶ κανονικὴν τέχνην καὶ οὕτως ἐγένετο συγχρόνως ὑπόθεσις τεχνικῆς θεωρίας καὶ διδασκαλίας, ὡς ὁ Ξενοφῶν, ὅς καὶ παρέχει ἡμῖν τὰς πλείστας τεχνικὰς περὶ τούτου εἰδήσεις ἐν τῷ περὶ ἵππικῆς, προοιμιαζόμενος λέγει «ἐπειδὴ διὰ τὸ συμβῆναι ἡμῖν πολὺν χρόνον ἵππεύειν οἰόμεθα ἔμπειροι ἵππικῆς γεγενῆσθαι, βουλόμεθα καὶ τοῖς νεωτέροις τῶν φίλων δηλώσαι, ἣ ἂν νομίζωμεν αὐτοὺς ὀρθότατα ἵπποις προσφέρειν» συνέγραψε μὲν οὖν καὶ Σίμων περὶ ἵππικῆς, ὅς καὶ τὸν κατὰ τὸ Ἐλευσίνιον Ἀθήνησιν ἵππον χαλκοῦν ἀνέθηκε καὶ ἐν τῷ βάρῳ τὰ ἑαυτοῦ ἔργα ἐξετύπωσεν· ἡμεῖς γε μέντοι, ὅσοις συνετύχομεν ταῦτά γνόντες ἐκείνῳ, οὐκ ἐξαλείφομεν ἐκ τῶν ἡμετέρων, ἀλλὰ πολὺ ἡδιον παραδώσομεν αὐτὰ τοῖς φίλοις, νομίζοντες ἀξιοπιστότεροι εἶναι, ὅτι κάκεινος κατὰ ταῦτά ἡμῖν ἔγνω ἵππικὸς ὢν· καὶ ὅσα δὴ παρέλιπεν, ἡμεῖς πειρασόμεθα δηλώσαι». Ἀκριβεῖς ὅρους καὶ λεπτομερεῖς συνηθείας περὶ τῆς ἵππασίας παρ' Ἑλλήσι καὶ περὶ ἵπποτροφίας καὶ πωλοδαμνικῆς εὐρίσκομεν ἐν τῷ προμνησθέντι συγγράμματι τοῦ Ξενοφῶντος· διὸ καὶ ἀποβλέποντες πρὸς τὸν σκοπὸν ἡμῶν, παρατίθεμεν ἐνταῦθα ἐκτενέστερον τὰ δεόντα, οἷον εἰ παριστάμενοι ἐν τῇ περὶ τὴν ἵππασίαν παιδεύσει τοῦ Ἑλλήνος νεανίου. Ἀφ' οὗ ὁ συγγραφεὺς ἐξέβηκε περὶ χαρακτηριστικῶν καλοῦ πώλου ἀδαμάστου καὶ ἵππου δεδαμασμένου, ὅπως μὴ τις ἐξαπατᾶται περὶ τὴν ἵππωνίαν, οἷα ἀλλαχοῦ διὰ βραχέων κατεγράψαμεν, περὶ πωλεύσεως, ὡς καὶ περὶ τῶν καθηκόντων καλοῦ ἵπποκόμου, εἰδήσεις ἄλλως τε ἀναγκαίας παντὶ ἵππικῷ, πραγματεύεται εἰδικώτερον τὰ περὶ ἀναβάσεως καὶ χρήσεως τοῦ ἵππου, ὡς ἐξῆς «ὅταν γε μὴν παραδέξηται τὸν ἵππον ὡς ἀναθησόμενος, νῦν αὖ γράψομεν, ὅσα ποιῶν ὁ ἵππεὺς καὶ ἑαυτῷ καὶ τῷ ἵππῳ ὠφελιμώτατος ἂν ἐν τῇ ἵππικῇ εἴη. Πρῶτον μὲν τοίνυν τὸν ρυταγωγέα

χρή ἐκ τῆς ὑποχαλινιδίας ἢ ἐκ τοῦ φαλίου ἤρτημένον εὐτρεπῆ εἰς τὴν ἀριστερὰν χεῖρα λαβεῖν καὶ οὕτω χαλαρόν, ὡς μήτ' ἂν ἀνιμῶν τῶν τριχῶν παρὰ τὰ ὄτια λαδόμενος μέλλῃ ἀναθήσεσθαι, μήτε, ἂν ἀπὸ δόρατος ἀναπηδᾷ, πᾶν τὸν ἵππον· τῇ δεξιᾷ δὲ τὰς ἡνίας παρὰ τὴν ἀκρωμίαν λαμβανέτω ὁμοῦ τῇ χαίτῃ, ὅπως μηδὲ καθ' ἓνα τρόπον ἀναβαίνων σπάσῃ τῷ χαλινῷ τὸ στόμα τοῦ ἵππου· ἐπειδὴν δὲ ἀνακουφίσῃ ἑαυτὸν εἰς τὴν ἀνάβασιν, τῇ μὲν ἀριστερᾷ ἀνιμάτω τὸ σῶμα, τὴν δὲ δεξιὰν ἐντείνων, συναπαιρέτω ἑαυτὸν· οὕτω γὰρ ἀναβαίνων, οὐδὲ ὀπισθεν αἰσχροὺς θέαν παρέξει· συγκεκαμμένῳ δὲ τῷ σκέλει καὶ μηδὲ τὸ γόνυ ἐπὶ τὴν ῥάχιν τοῦ ἵππου τιθέτω, ἀλλ' ὑπερβησάτω ἐπὶ τὰς δεξιάς πλευράς τὴν κνήμην. Ὅταν δὲ περιενέγκῃ τὸν πόδα, τότε καὶ τὸ γλουτῶ καθέτω ἐπὶ τὸν ἵππον· ἦν δὲ τύχῃ ὁ ἵππεύς τῇ μὲν ἀριστερᾷ ἄγων τὸν ἵππον, τῇ δὲ δεξιᾷ τὸ δόρυ ἔχων, ἀγαθὸν μὲν ἡμῖν δοκεῖ εἶναι τὸ καὶ ἐκ τῶν δεξιῶν μελετῆσαι ἀναπηδᾶν· μαθεῖν δ' οὐδὲν δεῖ ἄλλο, ἢ ἂ μὲν τότε τοῖς δεξιοῖς τοῦ σώματος ἐποίει, τοῖς ἀριστεροῖς ποιεῖν, ἂ δὲ τότε τοῖς ἀριστεροῖς, τοῖς δεξιοῖς. Τούτου δ' ἕνεκα καὶ ταύτην ἐπαινοῦμεν τὴν ἀνάβασιν, ὅτι ἅμα τε ἀναβεβηκῶς ἂν εἴῃ καὶ κατεσκευασμένος πάντα, εἴ τι δέοι ἐξαίφνης πρὸς πολεμίους ἀγωνίζεσθαι. Ἐπειδὴν γε μὴν καθίζηται, ἐάν τε ἐπὶ ψίλοῦ, ἐάν τε ἐπὶ τοῦ ἐφιππίου, οὐ τὴν ὥσπερ ἐπὶ δίφρου ἔδραν ἐπαινοῦμεν, ἀλλὰ τὴν ὥσπερ ὀρθὸς ἂν διαβεβηκῶς εἴῃ τοῖν σκελοῖν· τοῖν τε γὰρ μηροῖν οὕτως ἂν ἔχοιτο μᾶλλον τοῦ ἵππου καὶ ὀρθὸς ὢν ἐρῶμενεστέρως ἂν δύναιτο καὶ ἀκοντίσαι καὶ πατάξαι ἀπὸ τοῦ ἵππου, εἰ δέοι· χρή δὲ καὶ χαλαρὰν ἀπὸ τοῦ γόνατος ἀφείσθαι τὴν κνήμην σὺν τῷ ποδί· σκληρὸν μὲν γὰρ τὸ σκέλος, εἰ προσκόπεται τῷ, προσκεκλασμένος ἂν εἴῃ· ὑγρά δὲ οὔσα ἢ κνήμη, εἴ τι καὶ προσπίπτει αὐτῇ, ὑπέικοι ἂν καὶ τὸν μηρὸν οὐδὲν μετακινούῃ· δεῖ δὲ τὸν ἵππεά καὶ τὸ ἀνωθεν τῶν ἑαυτοῦ ἰσχύων σῶμα ὡς ὑγρότατον ἐθίζειν εἶναι· οὕτω γὰρ ἂν ποιεῖν τέ τι μᾶλλον δύναιτο, καὶ εἰ ἔλκοι τις αὐτὸν ἢ ὠθοίῃ, ἦττον ἂν σφάλλοιτο. Ἐπειδὴν γε μὴν καθίζηται, πρῶτον μὲν ἡρεμεῖν δεῖ διδάσκειν τὸν ἵππον, ἕως ἂν καὶ ὑποσκάσῃται, ἦν τι δέηται, καὶ ἡνίας ἰσώσῃται, καὶ δόρυ λάβοι, ὡς ἂν εὐφορώτατον

εἶη· ἔπειτα δὲ ἐχέτω τὸν ἀριστερὸν βραχίονα πρὸς ταῖς πλευραῖς· οὕτω γὰρ εὐσταλέστατός τε ὁ ἵππεύς ἐσται καὶ ἡ χεὶρ ἐγκρατεστάτη· ἡνίας γε μὴν ἐπαινοῦμεν, ὅποια ἴσαι τέ εἰσι καὶ μὴ ἀσθενεῖς μηδὲ ὀλισθηραὶ μηδὲ παχεῖαι, ἵνα καὶ τὸ δόρυ, ὅταν δέη, δέχεσθαι ἡ χεὶρ δύνηται.»

§ 24. Εἶτα πραγματευόμενος περὶ τῆς διευθύνσεως τοῦ ἵππου κατὰ τὰς διαφόρους κινήσεις αὐτοῦ, προσεπιφέρει· «ὅταν δὲ προχωρεῖν σημήνη τῷ ἵππῳ, βάδην μὲν ἀρχέσθω· τοῦτο γὰρ ἀταρακτότατον· ἡνιοχεῖτω δέ, ἢν μὲν κυφαγωγότερος ἢ ὁ ἵππος, ἀνωτέρω ταῖς χερσίν, ἢν δὲ μᾶλλον ἀνακεκυφώς, κατωτέρω· οὕτω γὰρ ἂν μάλιστα κοσμοῖη τὸ σχῆμα· μετὰ δὲ ταῦτα τὸν αὐτοφυῆ διατροχάζων διαχαλῶν τ' ἂν ἀλυπότατα τὸ σῶμα καὶ εἰς τὸ ἐπιβράδδοφορεῖν ἤδιστ' ἂν ἀφικνοῖτο· ἐπεὶ περ δὲ καὶ ἀπὸ τῶν ἀριστερῶν ἀρχεσθαι εὐδοκιμώτερον, ὡδ' ἂν μάλιστα ἀπὸ τούτων ἀρχοῖτο, εἰ διατροχάζοντος μὲν, ὅποτε ἀναβαίνοι τῷ δεξιῷ, τότε σημαῖνοι τῷ ἵππῳ τὸ ἐπιβράδδοφορεῖν· τὸ γὰρ ἀριστερὸν μέλλων αἰρεῖν, ἐκ τούτου ἂν ἀρχοῖτο, καὶ ὅποτε ἐπὶ τὰ εὐώνυμα ἀναστρέφοι, τότε καὶ τῆς ἐπισκελίσεως ἂν ἀρχοῖτο· καὶ γὰρ πέφυκεν ὁ ἵππος εἰς μὲν τὰ δεξιὰ στρεφόμενος τοῖς δεξιοῖς ἀφηγεῖσθαι, εὐώνυμα δὲ τοῖς ἀριστεροῖς· ἵππασίαν δ' ἐπαινοῦμεν τὴν πέδην καλουμένην· ἐπ' ἀμφοτέρας γὰρ τὰς γνάθους στρέφεσθαι ἐθίζει· καὶ τὸ μεταβάλλεσθαι δὲ τὴν ἵππασίαν ἀγαθόν, ἵνα ἀμφοτέραι αἱ γνάθοι καθ' ἑκάτερον τῆς ἵππασίας ἰσάζωνται· ἐπαινοῦμεν δὲ καὶ τὴν ἑτερομήκη πέδην μᾶλλον τῆς κυκλοτεροῦς· ἥδιον γὰρ οὕτως ἂν ἀναστρέφοιτο ὁ ἵππος ἤδη πλήρης ὢν τοῦ εὐθέος, καὶ τό τε ὀρθοδρομεῖν καὶ τὸ ἀποκάμπειν ἅμα μελετῶν ἂν· δεῖ δὲ καὶ ὑπολαμβάνειν ἐν ταῖς στροφαῖς· οὐ γὰρ ῥάδιον τῷ ἵππῳ οὐδ' ἀσφαλές ἐν τῷ τάχει ὄντα κάμπειν ἐν μικρῷ, ἄλλως τε κἂν ἀπόκροτον ἢ ὀλισθηρὸν ἢ τὸ χωρίον· ὅταν γε μὴν ὑπολαμβάνη, ὡς ἤκιστα μὲν χρή τὸν ἵππον πλαγιοῦν τῷ χαλινῷ, ὡς ἤκιστα δ' αὐτὸν πλαγιοῦσθαι· εἰ δὲ μή, εὖ χρή εἰδέναι ὅτι μικρὰ πρόφασις ἀρκέσει κεῖσθαι καὶ αὐτὸν καὶ τὸν ἵππον· ἐπειδὴν γε μὴν ἐκ τῆς στροφῆς εἰς τὸ εὐθὺ βλέπη ὁ ἵππος, ἐν τούτῳ πρὸς τὸ θᾶπτον αὐτὸν ὀρμάτω· δῆλον γὰρ ὅτι καὶ ἐν τοῖς πολέμοις αἱ

στροφαί εισιν ἢ τοῦ διώκειν ἢ τοῦ ἀποχωρεῖν ἕνεκα· ἀγαθὸν οὖν τὸ στραφέντα ταχύνειν μελετᾶν· ὅταν δὲ ἰκανῶς ἤδη δοκῇ τὸ γυμνάσιον τῷ ἵππῳ ἔχειν, ἀγαθὸν καὶ διαπαύσαντα ὀρμῆσαι ἐξαίφνης εἰς τὸ τάχιστον, καὶ ἀφ' ἵππων μέντοι καὶ πρὸς ἵππους· καὶ ἐκ τοῦ ταχέος αὐτὸς ἕγγυτάτω ἠρεμίζειν, καὶ ἐκ τοῦ ἐστάναι δὲ στρέψαντα δεῖ πάλιν ὀρμᾶν· πρόδηλον γάρ, ὅτι ἔσται ποτέ, ὅτε ἐκατέρου τούτων δεήσει· ὅταν γε μὴν καταβαίνειν ἤδη καιρὸς ἦ, μήτε ἐν ἵπποις ποτέ καταβαίνειν μήτε παρὰ σύστασιν ἀνθρώπων μήτε ἔξω τῆς ἵππασίας, ἀλλ' ὅποιπερ καὶ πονεῖν ἀναγκάζεται ὁ ἵππος, ἐνταῦθα καὶ τῆς ῥαστώνης τυγχάνετω ».

§ 25. Εἶτα πραγματεύεται περὶ τῶν διαπηδήσεων καὶ ἀλμάτων τοῦ ἵππου· «ἐπειδὴπερ ἔστιν ὅπου τρέχειν δεήσει τὸν ἵππον καὶ πρηνῆ καὶ ὄρθια καὶ πλάγια, ἔστι δ' ὅπου διαπηδᾶν, ἔστι δ' ὅπου καὶ ἐκπηδᾶν, ἔνθα δὲ καὶ καθάλλεσθαι, καὶ ταῦτα πάντα διδάσκειν τε δεῖ καὶ μελετᾶν καὶ αὐτὸν καὶ τὸν ἵππον· οὕτω γάρ ἂν σωτήριοί τε εἶεν ἀλλήλοις καὶ χρησιμώτεροι ἂν δοκοῦεν εἶναι... τὸν μὲν γὰρ παντάπασιν ἄπειρον τοῦ διαπηδᾶν λαβόντα δεῖ τοῦ ἀγωγέως καταβεβλημένου προδιαβῆναι αὐτὸν τὴν τάφρον, ἔπειτα δ' ἐντείνειν δεῖ τῷ ἀγωγεῖ ὡς διάλληται· ἦν δὲ μὴ ἐθέλη, ἔχων τις μᾶστιγα ἢ ῥάβδον ἐμβαλέτω ὡς ἰσχυρότατα· καὶ οὕτως ὑπεραλεῖται οὐ τὸ μέτρον, ἀλλὰ πολὺ πλεῖον τοῦ καιροῦ· καὶ τὸ λοιπὸν οὐδὲν διοίσει παίζειν, ἀλλ' ἦν μόνον ἴδῃ ὀπισθεν τινα ἐπελθόντα, ἀλείται· ἐπειδὴν δὲ οὕτω διαπηδᾶν ἐθισθῆ, καὶ ἀναβεβηκῶς ἐπαγέτω τὸ μὲν πρῶτον μικράς, ἔπειτα δὲ καὶ μείζους. Ὅταν δὲ μέλλῃ πηδᾶν, παισάτω αὐτὸν τῷ μύωπι· ὡσαύτως δὲ καὶ τὸ ἀναπηδᾶν καὶ τὸ καπαπηδᾶν διδάσκων παισάτω τῷ μύωπι· ἀθρόω γὰρ τῷ σώματι πάντα ταῦτα ποιῶν καὶ ἑαυτῷ ὁ ἵππος καὶ τῷ ἀναβάτῃ ἀσφαλέστερον ποιήσει μᾶλλον ἢ ἂν ἐλλείπη τὰ ὀπισθεν ἢ διαπηδῶν ἢ ἀνορούων ἢ καθαλλόμενος· εἰς γε μὴν τὸ κάταντες πρῶτον χρῆ ἐν μαλακῷ χωρίῳ διδάσκειν· καὶ τελευτῶν ἐπειδὴν τοῦτο ἐθισθῆ, πολὺ ἥδιον τὸ πρᾶνὲς τοῦ ὀρθίου δραμεῖται· ἃ δὲ φοβοῦνται τινες μὴ ἀπορρήγνυωνται τοὺς ὦμους κατὰ τὰ πρηνῆ ἐλαυνόμενοι θαρρόντων μαθόντες, ὅτι Πέρσαι καὶ Ὀδρύσαι ἅπαντες τὰ κατάντη ἀμιλλώμενοι οὐδὲν ἤτ-

τον τῶν Ἑλλήνων ὑγιεῖς τοὺς ἵππους ἔχουσι· παρήσομεν δὲ οὐδὲ ὅπως τὸν ἀναβάτην ὑπηρετεῖν δεῖ πρὸς ἕκαστα τούτων· χρὴ γὰρ ὀρμῶντος μὲν ἐξαίφνης ἵππου προνεύειν· ἦττον γὰρ ἂν καὶ ὑπόδουοι ὁ ἵππος καὶ ἀναβάλλοι τὸν ἀναβάτην· ἐν μικρῷ δὲ ἀναλαμβάνομένου ἦττον γὰρ ἂν αὐτὸς κόπτοιτο· τάφρον δὲ διαλλομένου καὶ πρὸς ὀρθιον ἰεμένου οὐ κακὸν χαίτης ἐπιλαμβάνεσθαι, ὡς μὴ ὁ ἵππος τῷ τε χωρίῳ ἅμα καὶ τῷ χαλινῷ βαρύνηται· εἰς γε μὴν τὸ πρηνὲς καὶ ἑαυτὸν ὑπτιαστέον καὶ τοῦ ἵππου ἀντιληπτέον τῷ χαλινῷ, ὡς μὴ προπετῶς εἰς τὸ κάταντες μῆτε αὐτὶς μῆτε ὁ ἵππος φέρηται ».

§ 26. Εἶτα πραγματεύεται περὶ διαφόρων ἀσκήσεων καὶ κινήσεων τοῦ ἵππου, χρησίμων ἰδίως εἰς πολεμικοὺς σκοπούς· « ὀρθῶς δ' ἔχει καὶ τὸ ἄλλοτε μὲν ἐν ἄλλοις τόποις, ἄλλοτε δὲ μακράς, ἄλλοτε δὲ βραχείας τὰς ἵππασίας ποιεῖσθαι· ἐπεὶ δὲ δεῖ ἐν παντοίοις τε χωρίοις τὸν ἵππον ἀνά κράτος ἐλαύνοντα ἔποχον εἶναι καὶ ἀπὸ τοῦ ἵππου τοῖς ὅπλοις καλῶς δύνασθαι χρῆσθαι, ὅπου μὲν ἐστὶ χωρία ἐπιτήδεια καὶ θηρία, ἄμεμπτος ἢ ἐν θήραιο μελέτῃ τῆς ἵππικῆς· ὅπου δὲ ταῦτα μὴ ὑπάρχει, ἀγαθὴ ἀσκησις καὶ ἦν δύο ἵπποτα συντιθεμένῳ ὁ μὲν φεύγη ἐπὶ τοῦ ἵππου παντοῖα χωρία, καὶ τὸ δόρυ εἰς τοῦπισθεν μεταβαλλόμενος ὑποχωρῆ, ὁ δὲ διώκη, ἐσφαιρωμένα τε ἔχων ἀκόντια καὶ δόρυ ὡσαύτως πεπραγματευμένον· καὶ ὅπου μὲν ἂν εἰς ἀκόντιον ἀφικνῆται, ἀκοντίζῃ τὸν φεύγοντα τοῖς σφαιρωτοῖς· ὅπου δ' ἂν εἰς δόρατος πληγὴν, παίῃ τὸν ἀλισκόμενον· ἀγαθὸν δέ, κἂν ποτε συμπέσωσιν, ἐλκύσαντα ἐφ' ἑαυτὸν τὸν πολέμιον, ἐξαίφνης ἀπῶσαι· τοῦτο γὰρ καταβλητικόν· ὀρθῶς δὲ ἔχει καὶ τῷ ἐλκόμενῳ ἐπελαύνειν τὸν ἵππον· τοῦτο γὰρ ποιῶν ὁ ἐλκόμενος καταβάλλοι ἂν μᾶλλον τὸν ἐλκοντα ἢ καταπέσοι· ἦν δὲ ποτε καὶ στρατοπέδου ἀντικαθημένου ἀνθιππεύωσιν ἀλλήλοις, καὶ διώκωσι μὲν μέχρι τῆς πολεμίας φάλαγγος τοὺς αἰτίους, φεύγωσι δὲ μέχρι τῆς φιλίας, ἀγαθὸν καὶ ἐνταῦθα ἐπίστασθαι, ὅτι ἕως μὲν ἂν παρά τοὺς φίλους τις ᾖ, καλὸν καὶ ἀσφαλὲς τὸ ἐν πρώτοις ἐπιστρέψαντα ἀνά κράτος ἐπικεῖσθαι, ὅταν δ' ἐγγὺς τῶν ἐναντίων γίγνηται, ὑποχείριον τὸν ἵππον ἔχειν· οὕτω γὰρ ἂν ὡς τὸ εἰκὸς μάλιστα δύναιτο βλάπτων

τούς ἐναντίους μὴ βλάπτεσθαι ὑπ' αὐτῶν· ἀνθρώποις μὲν οὖν ἀνθρωπον θεοὶ ἔδωσαν λόγῳ διδάσκειν, ὃ δεῖ ποιεῖν, ἵππον δὲ δῆλον ὅτι λόγῳ μὲν οὐδὲν ἂν διδάξαις· ἦν δέ, ὅταν μὲν πονήσῃ, ὡς ἂν βούλῃ, ἀντιχαρίσῃ αὐτῷ, ἅταν δὲ ἀπειθῇ, κολάζῃς, οὕτω μάλιστα μάθει ἂν τὸ θεόν ὑπηρετεῖν· καὶ ἔστι μὲν τοῦτο ἐν βραχεῖ εἰπεῖν, δι' ὅλης δὲ τῆς ἵππικῆς παρακολουθεῖ· καὶ γὰρ χαλινὸν μᾶλλον ἂν λαμβάνοι, εἰ, ὅποτε δέξαιτο, ἀγαθόν τι αὐτῷ ἀποβαίνει· καὶ διαπηδῶν δ' ἂν καὶ ἐξάλλοιτο καὶ τᾶλλα πάντα ὑπηρετοίῃ ἂν, εἰ προσδοκῶν, ὅποτε τὰ σημαίνόμενα πράξει, ῥαστώνην τινά κ.

§ 27. Ἐπειτα περὶ καταλλήλου χρήσεως ἰδιαιτέρων κατηγοριῶν ἵππων παρέχει τὰς ἐξῆς ὁδηγίας· « καιρὸς δ' ἴσως γράψαι, καὶ εἴποτε συμβαίῃ θυμοειδестέρῳ ἵππῳ τοῦ καιροῦ χρῆσθαι ἢ βλακωδестέρῳ, ὡς ἂν ὀρθότατα ἑκατέρῳ χρῶτο· πρῶτον τοίνυν χρῆ τοῦτο γινῶναι, ὅτι ἐστὶ θυμὸς ἵππῳ, ὅπερ ὀργὴ ἀνθρώπῳ· ὡσπερ οὖν ἀνθρωπον ἤκιστ' ἂν ὀργίζοι τις μῆτε λέγων χαλεπὸν μῆδεν μῆτε ποιῶν, οὕτω καὶ ἵππον θυμοειδῆ ὃ μὴ ἀνιῶν ἤκιστ' ἂν ἐξοργίζοι· εὐθύς μὲν οὖν χρῆ ἐν τῇ ἀναβάσει ἐπιμελεῖσθαι, ὡς ἂν ἤκιστ' ἀναβαίνων λυποῖ· ἐπειδὴν δ' ἀναβῆ, ἠρεμήσαντα πλείω χρόνον ἢ τὸν ἐπιτυχόντα οὕτω προκινεῖν αὐτὸν ὡς πρασ-τάτοις σημείοις· ἔπειτα δ' ἐκ τοῦ βραδυτάτου ἀρχόμενον οὕτως αὐτὸν εἰς τὸ θᾶττον προάγειν ὡς ἂν μάλιστα λανθάνοι αὐτὸν ὁ ἵππος εἰς τὸ ταχὺ ἀφικνούμενος· ὅτι δ' ἂν ἐξαίφνης σημήνῃ, θυμοειδῆ ἵππον ὡσπερ ἀνθρωπον ταράττει τὰ ἐξαπίναια καὶ ὄρα-ματα καὶ ἀκούσματα καὶ παθήματα· εἰδέναι δὲ χρῆ ὅτι ἐν ἵππῳ τὰ ἐξαπίναια τάραχον ἐξεργάζεται (χαρακτηριστικώτατον περὶ τούτου τὸ ἡμέτερον ἐξιππάζεσθαι)· ἦν δὲ καὶ εἰς τὸ θᾶττον ὀρ-μώμενον τοῦ καιροῦ ὑπολαμβάνειν βούλῃ τὸν θυμοειδῆ, οὐ δεῖ ἐξαπιναίως σπᾶν, ἀλλ' ἠρεμαίως προσάγεσθαι τῷ χαλινῷ πραύ-νοντα, οὐ βιαζόμενον ἠρεμεῖν· καὶ αἰ τε μακρὴν ἐλάτεις μᾶλλον ἢ αἰ πυχναὶ ἀποστροφαὶ πραύνουσι τοὺς ἵππους καὶ αἰ ἥσυχαια πολὺν χρόνον καθέψουσι καὶ πραύνουσι καὶ οὐκ ἀνεγείρουσι τὸν θυμοειδῆ· εἰ δὲ τις οἰεταί, ἦν ταχὺ καὶ πολλὰ ἐλαύνηται, ἀπει-πεῖν ποιήσας τὸν ἵππον πραύνειν, τᾶναντία γινώσκει τοῦ γιγνο-

μένου. Ἐν γάρ τοις τοιούτοις ὁ θυμοειδὴς καὶ ἄγειν βία μάλιστα ἐπιχειρεῖ καὶ σὺν τῇ ὀργῇ, ὥσπερ ἄνθρωπος ὀργίλος πολλάκις καὶ ἑαυτὸν καὶ τὸν ἀναβάτην πολλα ἀνήκεστα ἐποίησεν· ἐπιλαμβάνειν δὲ χρὴ ἵππον θυμοειδῆ καὶ τοῦ εἰς τὸ τάχιστον ὀρμᾶν, τοῦ δὲ δὴ παραβάλλειν ἵππῳ καὶ παντάπασιν ἀπέχεσθαι· σχεδὸν γὰρ οἱ φιλονεικότατοι καὶ θυμοειδέστατοι τῶν ἵππων γίνονται, καὶ χαλινοὶ δὲ οἱ λειοὶ ἐπιτηδειότεροι τῶν τραχέων· ἐὰν δὲ καὶ τραχὺς ἐμβληθῆ, τῇ χαλαρότητι λείψαι αὐτὸν ἀφομοιοῦν· ἀγαθὸν δὲ καὶ τὸ ἐθίζειν αὐτὸν καὶ τὸ ἡρεμεῖν, μάλιστα ἐπὶ θυμοειδοῦς ἵππου, καὶ τὸ ὡς ἥμισυ ἄλλῳ τινὶ ἄπτεσθαι ἢ οἷς τοῦ καθῆσθαι ἀσφαλῶς ἕνεκα ἀπτόμεθα· εἰδέναι δὲ χρὴ, ὅτι δίδαγμά ἐστι καὶ τὸ ποππυσμῷ μὲν πραύνεσθαι, κλωγμῷ δ' ἐγείρεσθαι· καὶ εἴ τις ἐξ ἀρχῆς ἐπὶ μὲν κλωγμῷ τὰ πραέα, ἐπὶ δὲ ποππυσμῷ τὰ χαλεπὰ προσφέρει, μάθοι ἂν ὁ ἵππος ποππυσμῷ μὲν ἐγείρεσθαι, κλωγμῷ δὲ πραύνεσθαι· οὕτως οὖν δεῖ καὶ παρὰ κραυγὴν καὶ παρὰ σάλπιγγα μὴτ' αὐτὸν φαίνεσθαι τεθορυβημένον, τῷ ἵππῳ μῆτε μὴν ἐκείνῳ θορυβῶδες μὴδὲν προσφέρειν, ἀλλ' εἰς τὸ δυνατόν, καὶ ἀναπαύειν ἐν τῷ τοιούτῳ καὶ ἄριστα καὶ δεῖπνα, εἰ συγχωροίη, προσφέρειν· κάλλιστον δὲ συμβούλευμα τὸ ἄγαν θυμοειδῆ ἵππον μὴ κτᾶσθαι εἰς πολέμους· βλακί γε μὴν ἵππῳ ἀρκεῖ μοι δοκεῖ γράψαι πάντα τάναντία ποιεῖν, ὅσα τῷ θυμοειδεῖ χρῆσθαι συμβουλεύομεν».

§ 28. Ἐπειτα ποιεῖται λόγος περὶ τῆς χρήσεως ἐξαιρετικῶν ἵππων, καὶ πρῶτον περὶ πολεμικοῦ· « ἦν δὲ τίς ποτε βουλευθῆ χρῆσθαι τῷ χρησίμῳ εἰς πόλεμον ἵππῳ μεγαλοπρεπεστέρῳ τε καὶ περιβλεπτοτέρῳ ἱπάζεσθαι, τοῦ μὲν ἔλκειν τε τὸ στόμα τῷ χαλινῷ καὶ μυωπίζειν τε καὶ μαστιγοῦν τὸν ἵππον, ἃ οἱ πολλοὶ ποιοῦντες λαμπρύνειν οἶονται, ἀπέχεσθαι δεῖ· πάντα γὰρ τάναντία οὗτοί γε ποιοῦσιν, ὧν βούλονται· τὰ τε γὰρ στόματα ἔλκοντες ἄνω, ἀντὶ τοῦ προορᾶν ἐκτυφλοῦσι τοὺς ἵππους καὶ μυωπίζοντες καὶ παίοντες ἐκπλήττουσιν, ὥστε τεταράχθαι καὶ κινδυνεύειν ταῦτα δ' ἐστὶν ἵππων ἔργα τῶν μάλιστα ἀχθομένων ἵππασια καὶ αἰσγρά καὶ οὐ καλὰ ποιούντων· ἐὰν δὲ τις διδάξῃ τὸν ἵππον ἐν χαλαρῷ μὲν, τῷ χαλινῷ ἱππεύειν· ἄνω δὲ τὸν αὐχένα διαίρειν,

ἀπὸ δὲ τῆς κεφαλῆς κυρτοῦσθαι, οὕτως ἂν ἀπεργάζοιτο ποιεῖν τὸν ἵππον οἷοιςπερ καὶ αὐτὸς ἤδεται τε καὶ ἀγάλλεται· τεκμήριον δὲ ὅτι τούτοις ἤδεται· ὅταν γὰρ λυθεῖς θέῃ παρ' ἵππους, μάλιστα δὲ ὅταν παρὰ θηλείας, τότε αἶρει τε τὸν αὐχένα ἀνωτάτω καὶ κυρτοῖ μάλιστα τὴν κεφαλὴν γοργούμενος, καὶ τὰ μὲν σκέλη ὑγρά μετεωρίζει, τὴν δὲ οὐρὰν ἄνω ἀνατείνει· ὅταν οὖν τις αὐτὸν εἰς ταῦτα πράγῃ, ἄπερ αὐτὸς σχηματοποιεῖται, ὅταν μάλιστα καλ-
λωπίζηται, οὕτως ἠδόμενόν τε τῇ ἵππασίᾳ καὶ μεγαλοπρεπῇ καὶ γοργόν καὶ περίδλεπτον ἀποφαίνει τὸν ἵππον· ὡς οὖν ἠγούμεθα ταῦτ' ἂν ἀπεργασθῆναι, νῦν αὖ πειρασόμεθα διηγεῖσθαι· πρῶτον μὲν τοίνυν χρῆ οὐ μείον δυοῖν χαλινοῖν κεκτῆσθαι· τούτων δὲ ἕστω ὁ μὲν λείος, τοὺς τροχοὺς εὐμεγέθεις ἔχων, ὁ δ' ἕτερος τοὺς μὲν τροχοὺς καὶ βαρεῖς καὶ ταπεινοὺς, τοὺς δ' ἐχίνους ὀξεῖς, ἵνα ὀπόταν μὲν τοῦτον λάβῃ, ἀσχάλλων τῇ τραχύτητι διὰ τοῦτο ἀφιῆ, ὅταν δὲ τὸν λείον μεταλάβῃ, τῇ μὲν λειότητι αὐτοῦ ἠσθῆ, ἃ δὲ ὑπὸ τοῦ τραχέος παιδευθῆ, ταῦτα καὶ ἐν τῷ λείῳ ποιῆ· ἦν δ' αὖ καταφρονήσας τῆς λειότητος θαμινὰ ἀπερείδηται ἐν αὐτῷ, τούτου ἕνεκα τοὺς τροχοὺς μεγάλους τῷ λείῳ προστίθεμεν, ἵνα χάσκειν ἀναγκαζόμενος ὑπ' αὐτῶν ἀφιῆ τὸ στόμιον· οἷόν τε δὲ καὶ τὸν τραχὺν παντοδαπὸν ποιεῖν καὶ κατειλοῦντα καὶ κατατεί-
νοντα· ὀπόσοι δ' ἂν ὡσι χαλινοί, πάντες ὑγροὶ ἕστωσαν· τὸν μὲν γὰρ σκληρόν, ὅπη ἂν ὁ ἵππεὺς λάβῃ, ὅλον ἔχει πρὸς τὰς γνά-
θοις, ὥσπερ καὶ ὀβελίσκον, ὀπόθεν ἂν τις λάβῃ, ὅλον αἶρει· ὁ δ' ἕτερος ὥσπερ ἡ ἄλυσις ποιεῖ· ὁ γὰρ ἂν ἔχη τις αὐτοῦ, τοῦτο μόνον ἀκαμπτον μένει, τὸ δὲ ἄλλο ἀπήρηται· τὸ δὲ φευγον ἐν τῷ στόματι αἰεὶ θηρεύων ἀφήσιν ἀπὸ τῶν γνάθων τὸ στόμιον· τούτου ἕνεκα καὶ οἱ κατὰ μέσον ἐκ τῶν ἄξόνων δακτύλιοι κρε-
μάννυνται, ὅπως τούτους διώκων τῇ τε γλώττῃ καὶ τοῖς ὀδοῦσιν ἀμελῆ τοῦ ἀναλαμβάνειν πρὸς τὰς γνάθους τὸν χαλινόν· εἰ δὲ τις ἀγνοεῖ, τί τὸ ὑγρὸν τοῦ χαλινοῦ καὶ τί τὸ σκληρόν, γράψομεν καὶ τοῦτο· ὑγρὸν μὲν γὰρ ἔστιν, ὅταν οἱ ἄξονες εὐρείας καὶ λείας ἔχωσι τὰς συμβολάς, ὥστε ῥαδίως κάμπτεσθαι, καὶ πάντα δὲ ὄσα περιτίθεται περὶ τοὺς ἄξονας ἦν εὐρύστομα ἢ καὶ μὴ σύμ-
πυκνα, ὑγρότερα ἔστιν· ἦν δὲ χαλεπῶς ἕκαστα τοῦ χαλινοῦ δια-

τρέχη και συνθέη, τουτ' ἐστι σκληρὸν εἶναι ὁποῖος δ' ἂν τις ἦ, τούτω τάδε γε πάντα ταῦτα ποιητέον, ἤνπερ γε βούληται ἀποδείξασθαι τὸν ἵππον, οἷόν περ εἴρηται ἀνακρουστέον μὲν τὸ στόμα τοῦ ἵππου οὔτε ἄγαν χαλεπῶς, ὥστε ἐκνεύειν, οὔτε ἄγαν ἡσυχῶς ὡς μὴ αἰσθάνεσθαι· ἐπειδὴν δὲ ἀνακρουόμενος αἶρη τὸν αὐχένα, δοτέον εὐθὺς τὸν χαλινόν· καὶ τᾶλλα δὲ δεῖ, ὥσπερ οὐ παυόμεθα λέγοντες, ἐν ᾧ ἂν καλῶς ὑπηρετῆ χαρίζεσθαι τῷ ἵππῳ· καὶ ὅταν δ' αἰσθηται ἠδόμενον τὸν ἵππον τῆ τε ὑψηλαυχενία καὶ τῆ χαλαρότητι, ἐν τούτῳ οὐδὲν δεῖ χαλεπὸν προσφέρειν ὡς πονεῖν ἀναγκάζοντα, ἀλλὰ θωπεύειν ὡς παύσασθαι βουλόμενον· οὕτω γὰρ μάλιστα θαρρῶν πρόεισιν εἰς τὴν ταχεῖαν ἵππασίαν· ὡς δὲ καὶ τῷ ταχὺ θεῖν ἵππος ἤδεται, τεκμήριον· ἐκφυγῶν γὰρ οὐδεὶς βᾶδην πορεύεται, ἀλλὰ θεῖ· τούτω γὰρ πέφυκεν ἤδεσθαι, ἦν μὴ τις πλείω τοῦ καιροῦ θεῖν ἀναγκάζῃ· ὑπερβάλλον δὲ τὸν καιρὸν οὐδὲν τῶν πάντων ἠδὲ οὔτε ἵππῳ οὔτε ἀνθρώπῳ· ὅταν γε μὴν εἰς τὸ ἱππάζεσθαι μετὰ τοῦ κυδρου ἀφιγμένος ἦ, εἰθισμένος μὲν δῆπου ἡμῖν, ἦν ἐν τῆ πρώτῃ ἵππασίᾳ ἐκ τῶν στροφῶν εἰς τὸ θᾶττον ὀρμαῖσθαι· ἦν δὲ τις τοῦτο μεμαθηκότος αὐτοῦ ἅμα ἀντιλαμβάνηται τε τῷ χαλινῷ καὶ σημήνῃ τῶν ὀρμητηρίων τι, οὕτως ὑπὸ μὲν τοῦ χαλινου πεισθεῖς, ὑπὸ δὲ τοῦ ὀρμᾶν σημανθῆναι ἐγείρεται καὶ προβάλλεται μὲν τὰ στέρνα, αἶρει δὲ ἀνωτέρω τὰ σκέλη ὀργιζόμενος, οὐ μέντοι ὑγρά γε· οὐ γὰρ μάλα, ὅταν λυπῶνται, ὑγροῖς τοῖς σκέλεσιν ἵπποι χρῶνται· ἦν δὲ τις οὕτως ἀνεζωπυρημένῳ αὐτῷ δῶ τὸν χαλινόν, ἐνταῦθα ὑφ' ἠδονῆς τῷ διὰ τὴν χαλαρότητα τοῦ στομίου λελύσθαι νομίζειν κυδρῷ μὲν τῷ σχήματι, ὑγροῖν δὲ τοῖν σκελοῖν γαυριώμενος φέρεται, παντάπασιν ἐκμιμούμενος τὸν πρὸς ἵππους καλλωπισμόν, καὶ οἱ θεώμενοι τὸν ἵππον τοιοῦτον ἀποκαλοῦσιν ἐλευθερίον τε καὶ ἐθελουργὸν καὶ ἵππαστὴν καὶ θυμοειδῆ καὶ σοβαρὸν καὶ ἅμα ἠδύν τε καὶ γοργὸν ἰδεῖν».

§ 29. Μετὰ δὲ τὴν περιγραφὴν τῆς χρήσεως τοῦ πολεμικοῦ ἵππου ἐπιφέρει τελευταῖον τὰ περὶ τῆς χρήσεως τοῦ πομπικοῦ· «ἦν δὲ τις ἄρα βουληθῆ καὶ πομπικῶ καὶ μετεώρῳ καὶ λαμπρῷ ἵππῳ χρῆσασθαι, οὐ μάλα μὲν τὰ τοιαῦτα ἐκ παντὸς ἵππου γί-

γνεται, ἀλλὰ δεῖ ὑπάρξαι αὐτῷ καὶ τὴν ψυχὴν μεγαλόφρονα καὶ τὸ σῶμα εὐρωστον· οὐ μέντοι, ὃ γε οἴονται τινες τὸν τὰ σκέλη ὑγρὰ ἔχοντα καὶ τὸ σῶμα αἶρειν δυνήσεσθαι, οὐχ οὕτως ἔχει· ἀλλὰ μᾶλλον ὃς ἂν τὴν ὀσφύν ὑγρὰν τε καὶ βραχεῖαν καὶ ἰσχυρὰν ἔχη, καὶ οὐ τὴν κατ' οὐρὰν λέγομεν, ἀλλ' ἡ πέφυκε μεταξύ τῶν πλευρῶν καὶ τῶν ἰσχυῶν κατὰ τὸν κενεῶνα, οὗτος δυνήσεται πόρρω ὑποτιθέσθαι τὰ ὀπίσθια σκέλη καὶ τὰ ἐμπρόσθια· ἦν οὖν τις ὑποτιθέντος αὐτοῦ ἀνακρούη τῷ χαλινῷ, δκλάζει μὲν τὰ ὀπίσθια ἐν τοῖς ἀστραγάλαις, αἶρει δὲ τὸ πρόσθεν σῶμα, ὥστε τοῖς ἐξ ἐναντίας φαίνεσθαι τὴν γαστέρα... δεῖ δὲ καὶ ὅταν ταῦτα ποιῆ, διδόναι αὐτῷ τὸν χαλινόν, ὅπως τὰ κάλλιστα ἵππου ἐκὼν τε ποιῆ καὶ δοκῆ τοῖς ἄλλοις· εἰσι μέντοι οἱ καὶ ταῦτα διδάσκουσιν οἱ μὲν ράβδοι ὑπὸ τοῖς ἀστραγάλαις κρούοντες οἱ δὲ καὶ βακτηρίαι παρατρέχοντά τινα κελεύοντες ὑπὸ τὰς μηριαίας παίειν· ἡμεῖς γε μέντοι τὸ κράτιστον τῶν διδασκαλίων νομίζομεν, ὥσπερ αἰεὶ λέγομεν, ἦν ἐν παντὶ παρέπηται τὸ ἐν ᾧ ἂν ποιήσῃ τῷ ἀναβάτῃ κατὰ γνώμην τυγχάνειν ῥαστώνης παρ' αὐτοῦ· ἃ μὲν γὰρ ὁ ἵππος ἀναγκαζόμενος ποιεῖ, ὥσπερ καὶ Σίμων λέγει, οὐτ' ἐπίσταται οὔτε καλὰ ἐστὶν οὐδὲν μᾶλλον, ἢ εἰ τις ὀρχηστὴν μαστιγοῖη καὶ κεντρίζοι· πολὺ γὰρ ἂν πλείω ἀσχημονοῖη ἢ καλὰ ποιοῖη ὁ τοιοῦτος πάσχων καὶ ἵππος καὶ ἄνθρωπος· ἀλλὰ δεῖ ἀπὸ σημείων ἐκόντα πάντα τὰ κάλλιστα καὶ λαμπρότατα ἐπιδείκνυσθαι· ἦν δὲ καὶ ὅταν ἱππάζηται μέχρι πολλοῦ ἰδρώτος ἐλαύνηται, ὅταν δὲ καλῶς μετεωρίζῃ ἑαυτὸν, ταχύ τε καταβαίνηται καὶ ἀποχαλινῶται, εὖ χρὴ εἰδέναι ὅτι ἐκὼν εἰσὶν εἰς τὸ μετεωρίζειν ἑαυτὸν· ἐπὶ τῶν τοιούτων δὲ ἤδη ἱππαζόμενοι ἵππων καὶ θεοὶ καὶ ἥρωες γράφονται καὶ ἄνδρες οἱ καλῶς χρώμενοι αὐτοῖς μεγαλοπρεπεῖς φαίνονται. Οὕτω δὲ καὶ ἔστιν ὁ μετεωρίζων ἑαυτὸν ἵππος σφόδρα ἢ καλὸν ἢ θαυμαστὸν ἢ ἀγαστόν, ὡς πάντων καὶ ὁρώντων καὶ νέων καὶ γεραιτέρων τὰ ὄμματα κατέχει· οὐδεὶς γοῦν οὔτε ἀπολείπει αὐτὸν οὔτε ἀπαγορεύει θεώμενος, ἔστ' ἂν ἐπιδεικνύηται τὴν λαμπρότητα». Συγκεφαλαίων δὲ λέγει τὸ χαρακτηριστικώτατον τοῦ σκοποῦ τούτων τῶν τεχνικῶν ἀσκήσεων· «ἦν γε μέντοι τις καλῶς ἱππωνήσῃ, τρέφῃ δὲ ὡς πόνους δύνασθαι ὑπο-

φέρειν, ὀρθῶς δὲ χρῆται καὶ ἐν τοῖς πρὸς πόλεμον μελετήμασι καὶ ἐν ταῖς πρὸς ἐπίδειξιν ἵππασίαις καὶ ἐν τοῖς πολεμικοῖς ἀγωνίσμασι, τί ἔτι ἐμποδῶν τούτῳ μὴ ὄχι πλείονός τε ἀξίους ἵππους ποιεῖν, οὓς ἂν παραλαμβάνη καὶ εὐδοκίμους μὲν ἵππους ἔχειν, εὐδοκιμεῖν δὲ αὐτὸν ἐν τῇ ἵππικῇ, ἣν μὴ τι δαιμόνιον κωλύη ».